

De Berkel

Wat hebben het Duitse Billerbeck en Zutphen gemeen? Zij mogen zich, evenals acht tussenliggende plaatsen, al eeuwen 'buren' noemen van het 110 kilometer lange rivierviertje de Berkel. De Berkelburen zijn voor hun boterham allang niet meer afhankelijk van de rivier, hooguit pikken ze wat toeristische graantjes mee. Maar, in vervlogen tijden dreef de Berkel nog de watermolens aan en werd het kleislib dankbaar als 'mest' voor de dorre zandgronden gebruikt. En wat te denken van de Berkelschippers, die tot het begin van de vorige eeuw goederen als zilverzand, jenever en dakpannen in hun zompen vervoerden. 'De Jappe' vervoert tegenwoordig alleen toeristen. Dat langs de Berkel veel te zien is, dringt steeds meer tot de regionale VVV'ers door. Zo kwam vorig jaar de Derde Berkelcompagnie tot stand, die het ambitieuze plan heeft de hele Berkel weer bevaarbaar te maken. Wij nemen u in elk geval alvast stroomafwaarts mee, voor een kennismaking met de Berkelburen. Vandaag de laatste aflevering, Zutphen.

Fluisterboten

Wie De Berkel bij Zutphen echt goed wil leren kennen kan een tochtje maken met de fluisterboot. De bootjes varen elke dag behalve zondags om 11.30 uur, 13.30 uur en 15.00 uur vanaf de Rijkshaven vlakbij het centrum. De kosten bedragen 3,50 euro per persoon. Op zondagen kunnen groepen een boot reserveren. Er is plaats voor twintig personen.

Wie Zutphen zegt denkt al gauw aan de IJssel en de talrijke hofjes. Maar het Hanzestadje met pakweg 30.000 inwoners is tevens het 'eindstation' van De Berkel. Een tocht langs de laatste meters, voordat het rivierviertje uitmondt in de IJssel, levert verrassend veel 'Berkelsouveners' op.

Door **Marianne Kasteel**

ZUTPHEN - Een zonnige maandagmorgen. Om kwart over elf verzamelt zich een aantal mannen bij de aanlegsteiger aan de Rijkshaven. In De Berkel wachten de fluisterboten Graaf Otto en 't Kofschip op passagiers. De mannen wisselen de laatste nieuwtjes uit. 'Dit is een hangplek voor schippers', lacht Joop te Brake. Samen met Henk Scholten staat hij vandaag aan het roer van 'Graaf Otto'. Ooit voorzag De Berkel de Zutphense nijverheid van energie. Er stond zelfs eeuwenlang een serie van zes watermolens. Zutphen had geruime tijd een van de grootste watermolencomplexen in Nederland totdat de stoommachines het werk overnamen en de molens in 1887 werden gesloopt.

Zutphen heeft dus heel wat te danken aan De Berkel. Wie op zoek gaat naar herinneringen komt er opvallend veel tegen. Bezoekers die vanaf Warnsveld richting station rijden over de Berkelsingel komen bijvoorbeeld langs de Berkelruïne. Het stadje heeft ook een Berkelkade en een Berkelhotel met uitzicht op de laatste meters van het rivierviertje. De schippers van de fluisterboot hebben allemaal een bijzondere band met de Berkel. Joop te Brake bijvoorbeeld woont aan het rivierviertje, ook de

IJsselstadje Zutphen koestert Berkelsouveners

tuin van Hans Borgman, penningmeester van de Stichting Toerisch Varen, grenst aan het water. Borgman had zelfs jarenlang een cafetaria op de Overwelling, de plek waar De Berkel even 'ondergronds' gaat. In totaal vijftien vrijwilligers proberen in Zutphen de aandacht te vestigen op de schoonheid van De Berkel. Met uitzondering van de zondag varen ze al zes jaar lang driemaal daags uit. In een uur en een kwartier krijgen de passagiers de mooiste plekjes vanaf de Berkel te zien. De fluisterboot is populair. Dus is het zeer verstandig van tevoren bij de VVV te informeren of er nog plek aan boord is.

Op deze zonnige maandagmorgen is het redelijk rustig. Joop te Brake stapt exact om half twaalf aan boord van de Graaf Otto. Zijn gasten volgen. Ook schipper Henk Scholten neemt plaats. Hij lift even een stukje mee. Terwijl de fluisterboot langzaam richting Berkelruïne vaart steekt Joop te Brake van wal. 'Zutphen is bekend om zijn hofjes', en hij wijst naar rechts. Dan nadert 'Graaf Otto' de eerste brug. Het gezelschap bukt. 'U heeft geluk vandaag want het is laag water. Bij hoog water moeten we soms onderin de boot gaan liggen', houdt de fluisteraar, zoals de schipper

FOTO GEORGE NUSMEIJER

Schippers Te Brake (links) en Scholten in een fluisterboot. De boot neemt toeristen mee op een fraaie boottocht over De Berkel, zoals die door Zutphen stroomt.

ook wordt genoemd, zijn gezelschap voor. De boot vaart verder en onder tussen geeft Te Brake een beknopte versie van de geschiedenis van Zutphen. De Berkel is taboe voor motorboten. Een kano en roeiboort zijn wel welkom. En ook de fluisterboot, die vrijwel geruisloos door het water glijdt, mag er varen. De stichting wist een aardige reme-

die tegen sceptische bewoners, die aanvankelijk niet zaten te wachten op een boot langs hun achtertuinen. 'We hebben in het begin alle bewoners uitgenodigd voor een tochtje', meldt de schipper. De fluisterboot is geen rondvaartboot, zegt Te Brake halverwege de tocht. We maken op deze zonnige maandagmorgen een heen-en-weer reis. Na ruim

een uur legt Graaf Otto weer aan bij de aanlegsteiger. De tocht zit erop. De bezoekers zijn onder de indruk. Het wordt tijd voor het laatste stukje Berkel. Te voet voert de tocht naar de IJsselkade naar het eindpunt van de rivier, die ooit zo'n belangrijke bron van inkomsten was voor Zutphen. De Berkel eindigt abrupt bij de schuifstuw.

Het paneel op de kade biedt de laatste wetenswaardigheden. 'In de monding van de Berkel is een dubbele waterkering met een schuifstuw aangebracht. Deze waterkering regelt samen met de Houtwalstuw het peil. Zo voorkomt hij dat water uit de IJssel in de Berkel loopt.' En dan gaat de Berkel definitief op in de IJssel. Overigens ook een interessante rivier...